

Голові разової спеціалізованої вченої ради
в НТУ «Дніпровська політехніка»,
доктору економічних наук, професору
кафедри економічної теорії та міжнародних
економічних відносин
Вікторії СМЕСОВІЙ

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму Венгерської Наталі Сергіївни на дисертаційну роботу Литовки Віталія Анатолійовича на тему: «Трансформація корпоративної культури підприємств металургійної промисловості в умовах інноваційного розвитку», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Акцент на інновативності як формі та способі існування та розвитку сучасного світу є визначальним чинником, що визначає особливості нинішнього стану світової соціально-економічної системи, а також окреслює сукупність факторів успішної діяльності як національних економічних систем, так і окремих суб'єктів господарювання. Реалії економічного буття свідчать, що металургійні підприємства, що не спроможні забезпечити належний рівень інноваційної діяльності, стають приреченими на залежність від зовнішніх ринків і виконують, головним чином, функцію постачальника природної сировини та дешевої робочої сили для більш розвинутих країн світової економіки.

Незважаючи на структурні тенденції цифрового характеру Індустрії 4.0, важка промисловість і її ядро – металургійне виробництво, об'єктивно залишаються ключовими виробниками сировини для машинобудування, транспортної та будівельної промисловості. За період незалежності України металургійні підприємства неодноразово виходили з трансформаційної кризи та швидко переорієнтувалися з внутрішнього ринку на експорт. Експортна орієнтація була зумовлена низкою факторів, насамперед намаганням вижити в умовах різкого скорочення внутрішнього попиту. Однак, зорієнтувавшись на експорт металопродукції, українські виробники змінили структуру

виробництва, зменшивши виробництво високотехнологічної продукції, що погіршило їх конкурентоспроможність. Суттєве загострення конкуренції між державами-експортерами металургійної продукції вимагає від українських підприємств пошуку нових рішень щодо виробництва і збуту продукції, особливо на фоні докорінної зміни центрів виплавки й торгівлі металом до азійського регіону на чолі з Китаєм і певною втратою позицій традиційними металургійними регіонами – країн Європи.

Поворотним пунктом економічної історії нашої країни стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. З одного боку, ця Угода створює умови для активізації економічного співробітництва України та країн Європи, але водночас, посилює рівень конкуренції на внутрішньому ринку України з її потенційними та реальними загрозами і викликами для металургії. Зрозуміло, що без реальних та швидких організаційних, структурних та технологічних зрушень на інноваційній основі рівень конкурентоздатності вітчизняної металургійної промисловості та продукції на європейському та світовому ринках буде недостатнім.

Експортна орієнтація металургійної галузі зробила її залежною від кон'юнктури світового ринку металопродукції, який сьогодні характеризується жорсткою конкуренцією через постійне зростання нових виробничих потужностей та процесів модернізації виробництва шляхом діджиталізації, смартизації, декарбонізації. Специфіка виробничого процесу металургійної галузі відіграє фундаментальну роль у боротьбі зі зміною клімату. Основною передумовою посилення конкуренції на світовому ринку металопродукції стала масштабна модернізація металургійних підприємств у країнах із ринковою економікою, в основу якої було покладено будівництво сучасних екологічно чистих металургійних потужностей. Все це потребує підвищення спроможності галузі до генерації і впровадження інновацій, коли сталь дедалі частіше стає частиною ланцюжків доданої вартості і постійним матеріалом у циркулярній економіці, зокрема шляхом застосування 4R підходу. Глобальна кліматична криза спонукає підприємства скорочувати свої викиди. Підприємствам необхідно вимірювати, скорочувати та повідомляти про скорочення викидів для процесів, пов'язаних із прямими та високими рівнями викидів парникових газів, таких як декарбонізація логістики або енергозбереження у виробництві. Політичні програми, такі як Європейська зелена угода привертають увагу до відповідальності підприємств за скорочення викидів.

В основі досягнень металургійних підприємств у скороченні викидів важливу роль відіграє корпоративна культура, оскільки вона може вплинути на розуміння працівників щодо зміни клімату та на їх мотивацію розглядати питання скорочення викидів у процесі прийняття рішень і поведінки. Внесок корпоративної культури в скорочення викидів враховує культурні шари та виміри, відкритість до скорочення викидів і включає субкультури. Проте наукові дослідження про скорочення викидів у контексті металургійного виробництва недостатньо враховують культурні виміри, такі як цінності та переконання. Мета досягнення скорочення викидів має бути

інституціоналізована в усіх бізнес-функціях і процесах металургійних підприємств, у тому числі узгоджена з корпоративною культурою.

Безумовно, підприємства української металургії мають значні технологічні напрацювання, інноваційні розробки та вибіркочу модернізацію, проте не акцентують значної уваги на стратегіях трансформації корпоративної культури в умовах інноваційних змін, не розглядають екологічну та цифрову орієнтацію корпоративної культури, концепції формування вуглецевої культури. Не дивлячись на надбання, підприємства опинилася сьогодні в доволі складній ситуації. Таке становище зумовлене як прорахунками у стратегії ринкового реформування української економіки без належного врахування фактору економічної та екологічної культури українців, їх менталітету та ціннісних вимірів, так і є наслідком існуючої затяжної соціально-економічної, політичної та воєнної кризи в Україні. Подолання такого складного переплетіння економічних, соціальних, політичних суперечностей та втрати металургійних підприємств в результаті повномасштабного вторгнення росії на територію України робить українську металургію «приреченою» на проведення болючих, але необхідних реформ.

У цих умовах перед вітчизняною економічною наукою постає складне завдання теоретичного обґрунтування подальшого інноваційного розвитку металургійних підприємств в контексті трансформації їх корпоративної культури. Не дивлячись на всі технологічні зміни і вплив штучного інтелекту на металургійне виробництво, праця в новій економіці повинна, в першу чергу, базуватися на прогресивному людиноцентрованому зростанні з врахуванням впливу нових технологій. Домінуюча в суспільстві та економіці безальтернативність масової вимушеної «цифровізації», «віртуалізації», «смартизації», з однієї сторони примітивізують зміст та характер нового типу економічних відносин й стимулюють поширення пасивних моделей поведінки, зорієнтованих на пристосування й виживання замість свідомого продукування змін у бажаному напрямі. Підготовка фахівців нового покоління та перекваліфікація працівників для металургійних підприємств, що відрізнятимуться вищим рівнем цифрової та екологічної культури, будуть здатні до глибокого поєднання і всебічного застосування сучасних діджитал-технологій, зелених інновацій та екологічно відповідальної поведінки у реальному виробництві і будуть готові до безперервного навчання. Для розробки науково-обґрунтованої стратегії інноваційного розвитку виникає необхідність ґрунтового аналізу складових корпоративної культури, які сприяють або протидіють розвитку інноваційних процесів на підприємствах металургії України, наукового обґрунтування заходів, які б реально стимулювали прогресивні технологічні, організаційні зрушення та не поширювали пасивні моделі поведінки працівників на виробництві, а навпаки підвищували цінність людини з її знаннями і вміннями, сприяючи трансформації активних моделей соціально відповідальної поведінки на металургійних підприємствах в умовах діджиталізації, смартизації та декарбонізації виробництва.

Зважаючи на це, дисертаційна робота Литовки Віталія Анатолійовича,

метою якої є наукове обґрунтування теоретико-методичних підходів до трансформації корпоративної культури підприємств металургійної в умовах інноваційного розвитку, є актуальною з теоретичної точки зору та значимою і своєчасною для практики господарювання. У зв'язку з цим проблеми, розв'язані автором дисертації, являють собою науковий інтерес, мають важливе теоретико-методологічне значення і практичну спрямованість.

Дослідження проводилося згідно з планом науково-дослідних робіт НУ «Запорізька політехніка» та виконана відповідно до наукової теми «Формування механізму публічного управління промисловим комплексом адміністративного регіону» (номер державної реєстрації 0118U100048). У межах цієї теми автором особисто було досліджено аспекти корпоративної культури та цінностей промислових підприємств, взаємозв'язок між корпоративною культурою та стратегією управління підприємством, чинники впливу корпоративної культури на розвиток соціальної відповідальності компаній. Матеріали досліджень увійшли до наукових публікацій та монографій, що готувалися за результатами виконання наукової теми.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та наукова новизна

Вивчення дисертації, фахових та інших наукових публікацій Литовки А.В. дозволяє зробити висновок про те, що одержані наукові результати є обґрунтованими та достовірними.

Достатній рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і пропозицій, які містяться в дисертації, забезпечується застосованою методологією дослідження, проведеним критичним аналізом вітчизняних і зарубіжних джерел з досліджуваних питань, використанням положень нормативних документів. В процесі розробки питань проблематики дисертаційної роботи використовувався комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: історичного, компаративного та кейс-аналізу, інтегрально-індексного методу, соціологічного опитування, майнінгу даних та хмарного аналізу слів, когнітивного моделювання та інших.

Аналіз змісту дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що поставлена автором мета в основному досягнута, а завдання дослідження розв'язані. Дисертація відзначається концептуальною цілісністю, логічністю, обґрунтованістю наукового викладу та практичною спрямованістю.

Дисертаційна робота Литовки В.А. пов'язана з планом науково-дослідних робіт НУ «Запорізька політехніка» та виконана відповідно до наукової теми «Формування механізму публічного управління промисловим комплексом адміністративного регіону» (номер державної реєстрації 0118U100048). Основні наукові положення і результати досліджень доповідалися та пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

Ознайомлення зі змістом дисертації та наукових публікацій дає підставу визначити основні наукові положення й висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора в таку галузь науки як економіка.

Наукову новизну винесеної на розгляд дисертаційної роботи складають наведені в ній теоретичні узагальнення і запропоновані шляхи розв'язання проблеми розроблення теоретико-методичних підходів до трансформації корпоративної культури підприємств металургійної промисловості в умовах інноваційного розвитку.

Так, зокрема, наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в наступному:

- розробленні методологічного підґрунтя оцінювання трансформацій корпоративної культури металургійного підприємства з врахуванням впливу на трансформаційний процес діджиталізації, смартизації та екологізації (підрозділ 3.1, с. 154), що дозволило визначити інноваційний, діджитал смарт та зелений профілі корпоративної культури (підрозділ 3.1, с. 158, с. 160), а також виявити кореляційні зв'язки між організаційним лідерством і стратегічною спрямованістю, з одного боку, та параметрами вказаних профілів, з іншого (підрозділ 3.1, с. 165-173). Обґрунтовано прогностичну спроможність нового підходу щодо формування інформаційної бази моделювання сценаріїв трансформації корпоративної культури металургійного підприємства (підрозділ 3.2, с. 195-197, с. 199) та розробки науково-практичних рекомендацій щодо напрямів її зміни (підрозділ 3.2, с. 215, підрозділ 3.3, с. 219).

- удосконаленні категоріального апарату економічної науки через формування понятійного ряду різних за рівнями прояву категорій, а саме: поняття «корпоративна культура» та корпоративна культура інноваційного типу металургійних підприємств (підрозділ 1.1, с. 27-28, с. 95).

- розробці аналітичного інструментарію діагностики рівня інноваційного розвитку металургійної промисловості України в частині обґрунтування виміру наближеності галузі до європейського зеленого курсу. Запропоновано поряд з показниками, що розкривають економічний та інноваційний потенціали, враховувати індикатори екологічного, «розумного», інформаційно-комунікаційного та «євроінтеграційного» потенціалів підприємств (підрозділ 2.1, с. 104);

- набутті подальшого розвитку теоретичних засад формування цінностей корпоративної культури металургійного підприємства в частині створення інформаційно-комунікативного забезпечення процесу трансформації завдяки «хмарному» аналізу та «майнингу даних», що стосуються бачення, місії, цінностей міжнародних і національних металургійних компаній з подальшим формуванням на цій основі розуміння «семантичного ядра» та імплементації необхідних елементів корпоративної культури в свідомість персоналу (підрозділ 2.2, с. 129);

- формулюванні концептуальних підходів до формування сценаріїв трансформації корпоративної культури підприємств металургійної

промисловості в умовах інноваційного розвитку на основі когнітивного моделювання (підрозділ 3.2., с. 212), які, на відміну від наявних, ґрунтуються на врахуванні переходу з існуючого типу корпоративної культури до бажаного на основі зміни не тільки її ключових параметрів (підрозділ 2.3, с. 147-148), а й діджитал смарт і зеленого профілів (підрозділ 3.1, с. 158, с. 160);

– розробці науково-практичних рекомендацій для металургійних підприємств щодо посилення їх корпоративної культури в контексті формування моделі «розумного» декарбонізованого виробництва, які, на відміну від інших, базуються на розвитку «зеленого» лідерства, розширенні можливостей та стимулів для агентів змін, підвищенні обізнаності персоналу щодо самої необхідності трансформації корпоративної культури, а також посилення їхнього почуття причетності до змін (підрозділ 3.3, с. 219-220).

3. Оцінка змісту роботи та повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок, із них 235 – основний текст. Дисертаційна робота містить 36 таблиць, 47 рисунків, 3 додатки, список використаних джерел включає 202 найменування.

У Розділі 1 (Теоретико-методичні основи дослідження корпоративної культури підприємств) дисертації автором здійснено критичний аналіз думок вчених щодо сутності інноваційного розвитку металургійної промисловості та корпоративної культури. Проаналізовано еволюцію розвитку концепції діагностики корпоративної культури та виявлено, що найбільш поширеними є методика OSAI К. Камерона та Р. Куїнна. Розкрито взаємозв'язок між стратегією підприємства та її корпоративною культурою, між соціальною корпоративною відповідальністю. Врахувавши специфіку металургійної промисловості автором запропоновано поняття «корпоративна культура інноваційного типу металургійних підприємств» як підтипу кланової, адхократичної, ієрархічної чи ринкової. Здійснено аналіз концептуальних засад трансформації корпоративної культури в контексті інноваційного розвитку та недостатність висвітлення науковою спільнотою питання її трансформації з урахуванням впливу цифрової та зеленої економіки, відсутності рекомендацій щодо адаптації до процесів цифровізації та «озеленення» корпоративної культури». Визначено, що смартизація та декарбонізація сталеливарного виробництва потребує нових підходів до формування корпоративної культури через поєднання «корпоративна культура-цифрова культура-«зелена» культура».

У Розділі 2 (Аналіз трансформації корпоративної культури металургійних підприємств в контексті інноваційного розвитку) дисертації автором розкрито сучасні тенденції інноваційного розвитку металургійної галузі у національному та міжнародному аспекті. Акцентовано, що проблема металургійної промисловості полягає у тому, що вона є основним

виробником CO₂, що потребує екомодернізації та «озеленення» підприємств. Проаналізовано вплив повномасштабної війни на металургійні підприємства України та їх моделі корпоративної соціальної відповідальності. Запропоновано підхід до оцінювання інноваційного розвитку підприємств металургійної промисловості на основі індексного підходу, демонструючи її потенціали задля досягнення Цілей сталого розвитку та Європейського зеленого курсу, висвітлюючи окрім економічних та інноваційного потенціалу, процеси діджиталізації (інформаційно-комунікаційний потенціал), смартизації (розумний потенціал), декарбонізації (екологічний потенціал), євроінтеграції (експортний потенціал). Детально розглянуто зміст корпоративних культур найбільшого світового виробника сталі компанії «China Baowu Group» та українського холдингу «МЕТІНВЕСТ». Здійснено оглядовий аналіз контенту сайтів українських металургійних підприємств на наявність зовнішньої комунікації через новину стрічку, звітів або інформації про корпоративну соціальну відповідальність, компоненти інноваційного розвитку (екологізації, декарбонізації, діджиталізації та смартизації виробництва). Ідентифіковано особливості корпоративної культури міжнародних та національних металургійних підприємств на основі «майнингу даних» та «хмарного» аналізу тексту про бачення, місії, цінності. Здійснено діагностику та аналіз корпоративної культури національних металургійних підприємств на основі модифікованої методики OSAI К. Камерона та Р. Куїнна.

У Розділі 3 (Напрями удосконалення корпоративної культури металургійних підприємств в умовах інноваційного розвитку) дисертації автором запропоновано методологічного підґрунтя оцінювання трансформацій корпоративної культури металургійного підприємства з врахуванням впливу на трансформаційний процес діджиталізації, смартизації та екологізації. На основі результатів соціологічного дослідження виявлено значне відхилення між існуючою та бажаною корпоративною культурною під впливом діджиталізації, смартизації та екологізації на металургійних підприємствах України. На основі кореляційного аналізу в роботі виявлено, що клановий та адхократичний тип стратегічної спрямованості та організаційного лідерства в найбільшій мірі сприяють впровадженню діджитал смарт технологій, зелених інновацій та цінностей на металургійних підприємствах. Розкрито вплив гендерного чиннику на процеси цифровізації та озеленення корпоративної культури. Виявлено, що більш прихильними до «зелених» цінностей є саме жінки, що підвищує їх роль у просуванні зелених практик та впровадженні інновацій на металургійних підприємствах. Рекомендовано металургійним підприємствам модифікувати місію, стратегію та корпоративні цінності задля формуванню нового типу розумного й зеленого металургійного виробництва. Побудовано когнітивну модель впливу системи чинників на трансформацію корпоративної культури металургійних підприємств. Розроблено сценарії розвитку корпоративної культури металургійних підприємств на основі імпульсного моделювання та сценарного аналізу. Обґрунтовано, що підприємствам металургійної

промисловості доцільна зміна корпоративної культури з ринкового типу на клановий тип з врахуванням впливу процесів діджиталізації, смартизації та екологізації виробництва, що сприятиме досягненню їх інноваційної стратегічної спрямованості на чолі з лідерами-трансформацій та утриманню конкурентних позицій на ринку металургійної продукції в умовах інноваційного розвитку на національному та міжнародному рівнях.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 17 наукових праць, з яких 6 статей у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 2 статті у колективних монографіях та 9 праць апробаційного характеру.

Участь у міжнародних та всеукраїнських конференціях свідчить про ознайомлення наукової спільноти економістів з отриманими результатами. Кількість опублікованих праць відповідає вимогам, що встановлені МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Результати дисертаційної роботи Литовки В.А. у теоретичній, експериментальній та апробаційній частинах дають підстави зробити висновки щодо їхньої можливості використання:

– для науковців в контексті: удосконалення понятійно-категоріального апарату теорій: а) промислової економіки; б) інноваційного розвитку; в) корпоративної культури. Окремі науково-методичні положення дисертації можна застосувати при розробленні та реалізації промислової політики інноваційного розвитку металургії;

– для суб'єктів управління розвитком металургійної промисловості: а) методичний підхід до «майнінгу даних» та «хмарного» аналізу тексту про бачення, місії, цінності; б) науковий підхід до визначення інноваційного розвитку металургійної промисловості; в) методичний підхід до діагностики трансформації корпоративної культури національних металургійних підприємств в умовах інноваційного розвитку;

– для навчального процесу при викладанні дисциплін: а) концептуальні засади трансформації корпоративної культури в контексті інноваційного розвитку; б) методичні підходи та результати діагностики корпоративної культури національних металургійних підприємств в умовах інноваційного розвитку.

Одержані результати дисертаційного дослідження використані ПрАТ «Центральний ГЗК» (м. Кривий Ріг), ПРАТ «Южкокс» (м. Кам'янське). Результати дослідження теоретичного та прикладного характеру використано у навчальному процесі під час проведення занять з дисципліни «Основи економічної теорії» в НУ «Запорізька політехніка», «Фірми, ринкові структури та стратегії у світовій економіці» в НТУ «Дніпровська політехніка».

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису сервісом «Unicheck», порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використані здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

Зазначаючи змістовність поданої до захисту дисертації, обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій, потрібно звернути увагу і на певні її недоліки та дискусійні положення.

1. Не заперечуючи наукову новизну при розробці методологічного підґрунтя оцінювання трансформацій корпоративної культури металургійного підприємства з врахуванням впливу на трансформаційний процес діджиталізації, смартизації та екологізації, зокрема відзначаючи оригінальність ідеї співставлення зв'язків між організаційним лідерством і стратегічною спрямованістю (підрозділ 3.1, с. 154), разом з тим, зважаючи на виокремлення автором цінностей у підрозділі 1.3 (с. 83), що сприяють розвитку інновацій (креативність, ініціативність, свобода, автономія, прийняття ризику, командна робота, участь співробітників, постійне навчання, гнучкість та інші), доцільно було б більш чітко проявити цих цінностей врахувати при розробці опитувальника № 2 щодо діагностики трансформації корпоративної культури, що показані у додатку Б (с. 265).

2. У дисертаційній роботі недостатньо, на наш погляд, представлено міжнародний аспект та, зокрема, європейський досвід розвитку смарт металургії на інноваційних принципах та модифікації корпоративної культури в умовах змін клімату у підрозділі 2.1 та 2.2. Заходи щодо активізації інноваційної діяльності у металургії через трансформацію корпоративної культури, запропоновані автором, дістали б значно більшої значущості, якби були позиційовані на тлі існуючої практики управління «вуглецевої» та/або «зеленої» корпоративної культури металургійних підприємств. Особливо це було б доречним по відношенню до країн Західної Європи, які вже мають як позитивний, так і негативний досвід трансформації корпоративної культури в новітній період.

4. Має місце певна методологічна неузгодженість окремих положень дисертаційної роботи, зокрема, відносно вибору й застосування критеріїв показників, які використовуються в дисертаційному дослідженні. Автор виділяє економічний, інноваційний, екологічний, «розумний», інформаційно-комунікаційний та «євроінтеграційний» потенціал підприємств при оцінці інноваційного розвитку металургійної промисловості (підрозділ 2.1, с. 109-

110), проте не враховує надважливий для трансформації корпоративної культури людський та освітній потенціал, не обґрунтовуючи при цьому критерій поділу та не розкриваючи якісного складу освітніх та культурних факторів впливу.

5. Позитивно відзначаючи оригінальність ідеї автора щодо майнинг даних та хмарного аналізу слів для порівнянні тексту про корпоративну культуру (бачення, місія та цінності) підприємств у підрозділі 2.2 (с.127) доречно було б винести в додатки джерельну базу у вигляді порівняльної таблиці та результатів текстового «хмарного» аналізу та «майнингу даних».

6. Деякі наукові положення не розкриті в дисертаційній роботі належним чином. Зокрема, у підрозділі 1.3 (с. 92) автором обґрунтовано, що визначення особливостей трансформації корпоративної культури національних металургійних підприємств в контексті цифрової та зеленої економіки є недослідженою та потребує ґрунтовного висвітлення. Цінним є представлення автором теоретичних думок зарубіжних науковців щодо цього питання (с.93-94), проте відсутній глибинний аналіз концепцій екологізації корпоративної культури, ролі культури в можливостях ланцюга постачання з низьким вмістом вуглецю, зеленого управління людськими ресурсами та моделей поведінки співробітників, орієнтованих на навколишнє середовище. Дисертаційна робота виграла б значно, якби автор розглянув більш широко теоретичні та практичні надбання зарубіжної науки про те, чи сприймають керівники скорочення викидів як актуальне (глибина) і чи поширюється це переконання на всю організацію (розповсюдження), оскільки в корпоративній культурі саме цей фокус на співробітників для розвитку екологічної орієнтації проявляється в екологічному управлінні людськими ресурсами.

Разом з тим, визначенні критичні зауваження та дискусійні положення не можуть суттєво вплинути на загальну позитивну оцінку дисертації.

На загальну позитивну оцінку дисертації Литовки В.А. подані вище зауваження суттєво не впливають, додатково характеризуючи перспективність досліджуваної автором проблематики.

7. Загальний висновок щодо дисертаційної роботи

За результатами ознайомлення з дисертаційною роботою та науковими публікаціями Литовки В.А. зазначаємо, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дослідженні «Трансформація корпоративної культури підприємств металургійної промисловості в умовах інноваційного розвитку», відповідають встановленим вимогам. Дисертаційна робота характеризується достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності, науковою новизною та значимістю і може бути використана для теоретичного та методологічного обґрунтування трансформації корпоративної культури підприємств металургійної промисловості в умовах інноваційного розвитку. Дисертаційна робота Литовки В.А. відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 Економіка, вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р.

«Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019)», а її автор, Литовка Віталій Анатолійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки
міжнародного туризму Запорізького
національного університету

Наталія ВЕНГЕРСЬКА

Підпис *Венгерської*
засвідчую *Наталія*

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

